

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 14

Заснований в 1996 році

Рівне – 2001

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць:

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 14. — Рівне, РДГУ, 2001 р. — 154 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН

Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович**

(Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович**

(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович**

(заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович**

(Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна**

(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна**

(Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна**

(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович**

(Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович**

(Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна**

(Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович**

(Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович**

(Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**

(Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович**

(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович**

(Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович**

(заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету

(протокол № 8 від 30.03.2001 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.

Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 06 — 5.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2001

ПЕРЕДМОВА

2. Альманах психологических тестов. – М.: КСП, 1996.
3. Беляускайте Р.Ф. Рисуночные пробы как средство диагностики развития личности ребёнка // Диагностическая и коррекционная работа школьного психолога. – М., 1987.
4. Практикум по возрастной и педагогической психологии / Под ред. Дубровиной И.В. – М., 1999.
5. Шевандрин Н.И. Психодиагностика, коррекция и развитие личности. – М., 1999.

Одержано редакцією 27.11.2000.

УДК: 372. 044. 1

Т. І. ПОНІМАНСЬКА

ЗАВДАННЯ ГУМАНІСТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Необхідність обґрунтування теоретичних засад гуманістичного виховання зумовлене низкою соціальних, науково-педагогічних та психологічних чинників. Відомо, що у широкому соціально-політичному масштабі триває складний перехід від моноідеологізму та ідейної однобічності до демократичних, а відтак – гуманістичних засад життя суспільства. Ті складні процеси, що нині відбуваються не лише в Україні, а й у всьому світі, відображаються у педагогічній науці і практиці виховання. Якщо врахувати, що розвиток форм і методів виховної роботи носить діалектичний характер і являє собою процес постійного виникнення і вирішення протиріч між метою, завданнями, а також зміною змісту і джерелами його реалізації, то зрозумілим стає складність визначення самого поняття “гуманістичне виховання”.

Ми виходимо з аналізу трьох головних видів суспільних відносин: особистості до блага суспільства, суспільства до блага особистості, ставлення людини до людини. Очевидно, найбільш адекватними їм є гуманістичні взаємини, які складають основу життєдіяльності людей. Якщо у широкому соціальному контексті сьогодні ще говорити про гуманізацію – досить проблематична справа, то втілити ідеї гуманізму на рівні педагогічної системи не лише цілком реально, а й необхідно з метою забезпечення гуманістичного імперативу.

Ідея людини як мети і центру виховання не є новою, скоріше вона виступає мірилом педагогічної доцільності всіх і кожної педагогічної системи минулого, сьогодення і майбутнього. В кінцевому рахунку, гуманістичне виховання спрямоване на створення світової співдружності на засадах гуманізму не лише у педагогічному значенні, а й у всіх сферах її існування і життєдіяльності [3].

По-друге, проблема гуманістичного виховання набуває особливої актуальності в зв'язку з тим, що у педагогічній науці достатньо розробленими і вивченими є питаннями, що закладають важливі основи означеної проблеми. Розглянемо їх стосовно виховання дітей дошкільного віку.

Важливим соціальним завданням дошкільної педагогіки є удосконалення процесу морального виховання. Традиційними сторонами морального виховання виступають питання формування у дітей початкових уявлень про норми моралі, що регулюють ставлення людини до інших людей, її діяльності, до самої себе, а також перетворення цих норм у засоби самостійної регуляції поведінки та взаємин із навколишніми. Отже, центральною проблемою морального виховання є людина, її місце у системі взаємин. До актуальних проблем морального виховання належить і власне формування гуманного ставлення до навколишнього, виховання колективістської спрямованості поведінки, працелюбства, морально-вольових якостей (чесності, скромності, відповідальності та ін.)

Водночас, ці якості відносять до початків духовності особистості. Сучасні дослідники схиляються до думки про те, що людина, слідує моральним нормам в обставинах, які постійно змінюються, повинна мати певні орієнтири для визначення лінії своєї поведінки. Йдеться про аксіологію – теорію ціннісного ставлення до світу і себе. В пропонуваній нами системі гуманістичного виховання формування ціннісних орієнтацій займає провідне місце, розглядається як прилучення дитини до загальнолюдських цінностей в процесі індивідуального розвитку.

Нарешті, посилюється інтерес до соціальних аспектів виховання дітей у зв'язку із соціально-політичними змінами в житті суспільства і необхідністю підготовки дітей до них. Такі якості, як керування своєю поведінкою і способами спілкування, здатність вибору адекватної альтернативи поведінки, орієнтації у нових обставинах, відчуття свого місця у товаристві інших людей є сферою соціального розвитку дитини.

Механізм соціального розвитку складають такі головні компоненти, як когнітивний (здатність до пізнання людей, їх поведінки, взаємин) та поведінковий (мотиви і навички взаємодії у різних

ситуаціях спільної діяльності). Моральною характеристикою цих складових є гуманність, тобто емоційний чинник, здатність до емоційних почуттів: співпереживання, співчуття, які визначають вміння діяти не лише на основі розуміння іншого і володіння комунікативними навичками і уміннями, а й на основі гуманного ставлення до людей. Отже, формування соціального досвіду дитини в процесі морального виховання набуває гуманного спрямування, збагачує його, сприяє вихованню початків духовності особистості.

Таким чином, інтегруючи моральний, духовний і соціальний компоненти, гуманістичне виховання спрямовується на цілісний розвиток особистості, який реалізується у гармонії із зовнішнім світом і з самим собою.

Відзначимо, що для формування гуманістичної позиції необхідне позитивне прийняття себе та інших людей, оптимістичне світосприйняття. Впродовж дошкільного віку формується здатність правильно орієнтуватися на можливе ставлення дорослого до дитини. Виявляється прагнення відповідати вимогам дорослих людей, бути визнаними ними. За даними В.С.Мухіної, “претендуючи на визнання з боку дорослого, дитина прагне підтвердити свою потребу цього визнання”. Крім того, здійснюється розвиток свідомого ставлення до своїх прав і обов’язків, формується інтерес до нової соціальної інформації та бажання співдіяти з іншими людьми на засадах моральних цінностей. Старшим дошкільникам доступні не лише загальні уявлення про гуманізм, а й певна особистісна орієнтація на свідоме доброзичливе ставлення до себе та інших.

Аналізуючи дані прояви стосовно феномену “відображеної суб’єктності” (В.А.Петровський), згідно з яким людина виступає у активності іншої своїми суб’єктивними рисами, а сила впливу визначається “статусно-рольовим ефектом”, тобто роллю дорослого в житті дитини, стає зрозумілим значення гуманістичного ознайомлення дітей із світом дорослих.

Матеріали нашого дослідження знайшли відображення у базовому компоненті дошкільної освіти в Україні. Сфера життєдіяльності “Люди”, визначена у стандарті дошкільної освіти, формує соціальну компетентність: навички відповідної поведінки, свідоме ставлення до себе як рівної з іншими людьми особистості, інтерес до людей та спілкування з ними, готовність сприймати соціальний досвід, співпереживання, співчуття, бажання пізнавати людей, робити добрі вчинки [1]. Отже, зміст компетентності дітей у сфері “Люди” має гуманістичну спрямованість. З огляду на мету гуманістичного виховання, важливо вирішити такі завдання:

- виховувати бажання здійснювати вчинки у відповідності з моральними цінностями: діяти по совісті, справедливо, відповідати за свій вибір способу поведінки;
- розвивати здатність розуміти іншу людину, співпереживати, співрадіти, співчувати, бути терпимим;
- виховувати почуття власної гідності, впевненість у своїй поведінці у відповідності з моральними нормами, вміння відстоювати власну точку зору.

Гуманістична спрямованість соціальної компетентності дошкільника може бути охарактеризована за такими складовими:

- *пізнавальний компонент* – рівень і зміст знань про людину, близьких та далеких дорослих людей, людей різного віку і статі (поінформованість);
- *ціннісний компонент* – ставлення до людини як найвищої цінності, повага до життя і діяльності, гідності кожної людини (гуманність);
- *емоційний компонент* – інтерес до людей прагнення до спілкування, пізнання людей, бажання бути схваленим іншими людьми, вміння співчувати, співпрацювати, розуміти емоції і почуття людей і керувати своїми почуттями в процесі спілкування (чуйність);
- *оцінний компонент* – вміння давати оцінку вчинкам людей та їх вчасинам, бути толерантним, прагнення справедливого ставлення до людей (справедливість);
- *поведінковий компонент* – оволодіння етичними еталонами поведінки і спільної з іншими діяльності, вміння пропонувати, надавати і приймати допомогу, здійснювати моральні вчинки за власною волею, вміння спілкуватися (моральна активність).

В дослідженні встановлені також вікові прояви соціальної компетентності дошкільника.

Молодший дошкільний вік.

Дитина знає близьких дорослих і дітей, їх імена, сімейні та родинні стосунки, в дошкільному закладі ім’я та по-батькові педагогів; розуміє вимоги дорослих до поведінки дітей, виявляє інтерес до спільної з цими дорослими і дітьми діяльності; розуміє відмінність між дорослими і дітьми; в сім’ї

розуміє захищеність дітей батьками; відрізняє рідних, знайомих та чужих людей; вміє людей за допомогою вербальних і невербальних засобів.

Середній дошкільний вік.

Дитина знає, що в сім'ї людина народжується і живе, розуміє значення родинних взаємин, злагоди і порядку в домі, вміє виявляти турботу про рідних людей і любов до них .

Знають правила спілкування зі знайомими (сусіди, друзі батьків) та незнайомими людьми.

Виявляє турботу про людей відповідно до їх віку. Розуміє стан і настрої дорослих і дітей.

Розуміє значення добрих взаємин з дітьми і педагогами в дитячому садку. Вміє спільно діяти в грі, під час занять.

Знає і виконує правила ввічливого спілкування. Розуміє, що у товаристві слід дотримуватись спільних норм.

Виявляє інтерес до дій і слів виховання, прагне співдіяти, бути схваленим за хороші вчинки.

Вміє розповідати про своїх друзів, їх риси характеру. Розуміє вимоги до своєї поведінки щодо спільної діяльності.

Турбується про менших дітей і вчиться у старших.

Старший дошкільний вік.

Діти знають свій родовід, усвідомлюють, що честь роду залежить від кожної людини. Вміє шанувати пам'ять про предків підтримувати стосунки з родичами, які живуть поруч і далеко. Виявляє інтерес до родинних реліквій, бере участь у родинних традиціях.

У дітей сформовані уявлення про доброту, гуманність, щирість, як важливі якості людини і людських взаємин; про справедливість як здатність правильно оцінювати вчинки людей, про чесність як вимогу до власної поведінки відповідати тим критеріям, які застосовуєш у оцінці вчинків інших людей. Виявляє самоповагу, засновану на усвідомленні своєї індивідуальності, права на самовираження, власні почуття і самостійну поведінку, яка не створює проблем для інших людей.

Розуміє стан і почуття інших людей з їхнього вигляду, інтонації, дій, виявляє повагу до почуттів людини, розуміння її права бути такою, як вона є. Чуйно ставитись до інших людей в залежності від віку і статі.

Вміє попереджати конфлікти та вирішувати їх.

Розуміє ставлення людей до себе. Почувається природно у товаристві знайомих і незнайомих людей. Знає, як реагувати на вияви несправедливого ставлення до себе, розуміє причину і намагається її усунути. Прагне до того, щоб взаємини були коректнішими, толерантними.

Розуміє поняття “дружба” і “товаришування”, поводить з однолітками відповідно.

Має уявлення про державу, її символи, народ, національні особливості українців. Знає національні пам'ятники, героїв, виявляє повагу до них, вшановує національні святині. Розуміє поняття “людство”, шанує звичаї інших народів.

До виховних технологій гуманістичного виховання, поруч із традиційними засобами ознайомлення із світом людей (екскурсії, зустрічі з цікавими людьми, етичні бесіди, заняття по ознайомленню з оточуючим, спостереження, ігри соціальної тематики, читання художньої літератури та ін.), належать:

- уроки Добра і Краси, етичні казки, подорожі до країни Милосердя та ін.;
- психотехнології і гімнастика почуттів, енергетичні вправи “Жива вода”, “Серце на долоні”, “Тепло рук друга”;
- ігрові технології: “Квітка доброти”, “Дзвіночки совісті”, “Промінчик людяності”;
- ситуації морального вибору (порівняльні, оцінювальні, проблемні);
- складання родового дерева, розгляд сімейних фотографій, документів, листів та інших родинних реліквій;
- діагностичні методики: малюнок “Моя сім'я”, театралізовані вправи “Прихід у гості” та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К., 1999.
2. Козлова С.А. Мой мир: приобщение ребенка к социальному миру. – М., 2000.
3. Поніманська Т.І. Теоретичні засади гуманізації виховання дітей дошкільного віку // Оновлення змісту і методів навчання і виховання в закладах освіти. – Рівне, 2000. – С. 10-14.
4. Поніманська Т. Формування соціальної компетентності дитини // Нова педагогічна думка. – 1998. – № 2. – С. 91-96.

5. Рылеева Е. Как помочь дошкольнику найти свое “Я”. – М., 1998.

Одержано редакцією 29.11.2000.

УДК: 371. 035

Б. П. БРИЧОК

ПРОБЛЕМА МЕТИ ВИХОВАННЯ В КОНТЕКСТІ СЬОГОДЕННЯ

Могутній спалах українського національного відродження, зростання уваги до історичної спадщини, до набутого століттями духовного багатства – благородне знамення кінця ХХ століття. Сучасні діти завтра стануть біля державного керма. Навчаючи і виховуючи їх сьогодні, суспільство формує свій завтрашній день. Тому вся система народної освіти, розвиток педагогічної науки потребує спрямування на виховання гуманістичних ідеалів, відповідних технологій, форм, методів виховання і навчання.

У цьому зв'язку потребує переосмислення мета виховання, яка в радянські часи полягала у “формуванні марксистсько-ленінського світогляду, твердих ідейних переконань, високої моральності, працелюбності, радянського патріотизму і пролетарського інтернаціоналізму, непримиренності до буржуазної ідеології і моралі, готовності захищати нашу соціалістичну Батьківщину” [2].

Смисл життя людини розумівся лише у її суспільному призначенні. Духовність розумілась, в основному, як уміння “розвінчувати і аргументовано критикувати догми буржуазної ідеології” [4,с.107]. Зрозуміло, що про засвоєння системи загальнолюдських цінностей не було і мови.

Із здобуттям незалежності України мета виховання почала трактуватися як “плекання підростаючих поколінь з глибоко національною свідомістю і самосвідомістю, характером, світоглядом та ідеалами на традиціях культури, духовності рідного народу”. Так визначено в Концепції національного виховання [5].

Однак, попри всі позитивні сторони такого формулювання, воно хибує тим, що, по-перше, поняття “плекання” є процесом, дією, яка безперервна, по-друге, тут відсутня особистість, конкретна людина, з чим ніяк нині не можна погодитись, оскільки відсутня ідея особистісно зорієнтованого виховання. Мета виховання як гармонійний розвиток людини, що відома в історії педагогіки, теж була невловимим птахом, бо потребувала уточнень у різні часи і зрештою, ніколи не реалізувалась повною мірою.

Одним із основних напрямів комуністичного виховання було виховання на прикладі життя і діяльності В.І.Леніна та його соратників. Та згодом історія перекреслила це, довівши, що Ленін, м'яко кажучи, був не зовсім ідеальний. Лозунги радянської доби “Скільки потрібно геніїв – стільки й зробимо”, “Всі як один” і т. і. Теж скомпрометували себе. Соціальні потрясіння зруйнували існуючі в педагогіці концептуальні позиції у виховному процесі. Адже в жодній країні світу педагогіка не іменується за назвою існуючого ладу (радянська, соціалістична, капіталістична, комуністична).

Мета виховання – зробити людину щасливою, - яку ставили утопісти, була привабливою, однак, під щастям розумівся набір необмежених задовольень.

На цьому фоні найбільш оптимальною була ідея Г.Сковороди: мета виховання – зробити людину щасливою, а “щастя – в серці, а серце – в любові, а любов – у законі Вічного” [6]. Вихідна точка світогляду філософа – самопізнання, природовідповідність. Він вважав, що треба слухати голос своєї природи, бо неприродженість губить усяку справу. Природа в людині – її серце, а тому й виховання має звертатися не в напрямі розуму, інтелекту, волі і почувань, а до серця, з якого виростає все духовне життя людини.

Суть виховання у народній педагогіці полягає у реалізації принципів природовідповідності та гуманізму: “сили людські, від природи дані, удосконалювати...”(О.Духнович), “Дивись – не забудь, Людиною будь!” (народна мудрість).

Отже педагогічні ідеали мислителя Г.Сковороди і народної педагогіки дуже близькі за своєю сутністю: духовність, чесність, гідність, милосердя і т.і.

Формування людини реалізується і в процесі соціалізації. На соціалізацію впливають макрофактори (суспільство, держава, планета, світ, космос), мезофактори (етнокультура), мікрофактори (сім'я, дитячий садок, школа). Всі вони “працюють” залежно від зусиль вихователя, його позиції, знань, умінь.

Правильне виховання полягає в усвідомленні дитини такою, якою вона є. Завдання вихователя – допомогти їй пізнати себе. На допомогу йому приходять методи психодіагностики. Та,

ЗМІСТ

Передмова	3
Бех І. Д. Особливості традиційного етапу розвитку педагогічної науки	5
Воробійов А. М. Психодіаностика міжособистісних відносин учнів молодшого шкільного віку засобами практичних методик (внутрішньосімейний аспект)	7
Поніманська Т. І. Завдання гуманістичного виховання дітей дошкільного віку	15
Бричок Б. П. Проблема мети виховання в контексті сьогодення	18
Дичківська І. М. Моделі духовного розвитку дитини в зарубіжних педагогічних теоріях	21
Маліновська Н. В. С.Ф.Русова про оволодіння скарбами рідної мови на основі засобів народної педагогіки	23
Горонаха Н. М. Ознайомлення дошкільнят з валеологічними властивостями рослин ...	25
Яниур Л. А., Джиган Н. М. Формування інтересу до зображувальної діяльності у дітей різновікової групи	28
Борова В. Є. Модель корегування вад звукової культури мовлення старших дошкільників	33
Квак О. В. Гра, як засіб формування орфоепічної правильності мовлення дітей дошкільного віку	36
Яниур М. С. Професійна орієнтація учнів початкової школи в процесі трудового навчання	39
Сілков В. В. Вимоги до системи вправ при особистісно-орієнтованому формуванні поняття числа у молодших школярів	44
Крутий В. А. В.О.Сухомлинський про активізацію навчальної діяльності молодших школярів	50
Леценко Г. П. Комунікативно-орієнтоване вивчення рідної мови в початкових класах ..	54
Бучак Н. В., Макогончук М. Г. До питання адаптаційних можливостей учнів	57
Шутяк В. Г., Шутяк О. Ф. Про графічну підготовку учнів II класу	58
Літковець О. Д. Формування художньо-мовленнєвої діяльності дітей шестирічок на уроках “художньої праці”	63
Крет М. В. Музично-етичний досвід як важливий компонент формування морального світу учнів молодших класів	66
Манюк Л. В. Зміст, форми та методи формування активної громадської позиції школяра	69
Пальчевський С. С. Сугестопедичні підходи до навчання в діяльності та поглядах зарубіжних педагогів-класиків	71
Пасічник Я. А. Принципи дидактики математики та їх історичні корені	75
Крайчук О. В. Про принципи відбору змісту шкільного курсу математики	80
Кіндрат В. К., Нікітчук В. І. Василь Сухомлинський і патріотичне виховання школярів засобами фізичної культури	83
Іванова Л. І. Діалогічне навчання на уроках читання	89
Петрук О. М. Виховання творчої мовної особистості засобами української словесності ..	91
Зінченко Н. А. Формування культури відношень як інтегративна умова патріотичного виховання учнів різновікових груп	94
Філоненко М. М. Спостереження і спостережливість як активна форма пізнання навколишнього середовища	101
Трохимчук І. М., Марциновський В. П. Навчально-дослідницька робота як засіб наукового пізнання	105
Приймак О. П. Методика вивчення табличного додавання та віднімання в чотирирічній початковій школі	108
Якимчук Р. І. Проблемно-пошукові методи в навчанні шестирічних учнів	111
Сватъєв А. В. Вивчення стану здоров'я та деяких аспектів здорового способу життя серед підлітків Запорізької області	115
Колупаєва Т. Є. До проблеми вивчення “етнографії дитинства” в гуманітарному університеті	119
Пустовіт Н. А. Екологічне виховання школярів: проблеми цінностей	122

<i>Дем'янюк Т. Д., Гурінчук Л. Є.</i> Превентивне виховання дітей та молоді сільської школи в позаурочний час	125
<i>Пустовіт Г. П.</i> Екологічна освіта учнів у позашкільному закладі: теоретико-прикладний аспект	129
<i>Первушевська І. О.</i> Введення новітніх технологій в систему освіти та навчання в Україні	134
<i>Гавлітіна Т. М.</i> Національно-патріотичне виховання у позашкільному навчальному закладі	138
<i>Науменко Р. А.</i> Формування філософії здорового способу життя учнів у позашкільних закладах еколого-натуралістичного профілю	141
<i>Петренко О. Б.</i> Удосконалення професійної підготовки готовності вчителів до виховної діяльності у системі вищої освіти	146
Відомості про авторів	150

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 14

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Редактор Бричок Б. П.
Технічний редактор
КОМП'ЮТЕРНА ВЕРСТКА БОНДАРЯ А. М.

Здано до набору 20.01.2001 р. Підписано до друку 30.03.2001 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 18,56. Обл. вид. арк. 19,19. Замовлення № Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки (к. 98,
тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 14. — Рівне, РДГУ, 2001р. — 154 с.

ISBN 966 — 7281 — 06 — 5.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

ББК 74.20